HURDAL KOMMUNE

KORUS ØST

POLITIET

Rus, kriminalitet og hatprat – en kartlegging av ungdomsmiljøet i Hurdal

HKH-rapport Hurdal kommune 2024

HKH-rapport
Hurdal kommune

Kartleggingsteamet:
Lise Lotte Solberg, SLT-koordinator
Gunnar Foseid, Politikontakt i Nes, Eidsvoll og Hurdal
Alexander Finstad, leder Hurdal fritidsklubb
Ida Johansen, medarbeider Hurdal fritidsklubb
Marthe Brualøkken, helsesykepleier
Kristin Austrheim, daglig leder frivilligsentralen

Ledet av:
Lise Lotte Solberg, SLT-koordinator

Veiledet av:
Jørn Danielsberg og Mari Finstad Evenby, KORUS øst

Skrevet av:
Kristin Austrheim, daglig leder frivilligsentralen

Design:
Hurdal kommune, Reklame-Huset.no.
Alle bilder er hentet fra iStock, Adobe Stock, kommunens bildebank eller tatt av kartleggingsteamet.

Takk til:
Alle informanter som har delt sine erfaringer med oss, deltakere under innledende og avsluttende konsultasjon og alle andre som har engasjert seg i arbeidet

Utgiver:
Hurdal kommune

Innholdsfortegnelse

Forord **5**
Sammendrag **6**
Refleksjoner fra kartleggingsteamet **7**
Politiets refleksjoner **8**
1. Innledning **9**
1.1. Kort om Hurdal 9
1.2. Bakgrunn for kartleggingen 10
1.3. Kartleggingens mål og problemstilling 10
1.4. Avgrensing 11
1.5. Kartleggingsprosess, metode og kilder 11
1.5.1. Om HKH – Hurtig kartlegging og handling 11
1.5.2. Kartleggingsteamet 12
1.5.3. Innledende konsultasjon 12
1.5.4. Innhenting av eksisterende data 13
1.5.5. Intervjuer 13
1.5.6. Spørreundersøkelse av ungdom 13
1.5.7. Avsluttende konsultasjon 13
2. Funn fra kartleggingen **14**
2.1. Innledning 14
2.2. Ungdomsmiljø og fritid 15
2.2.1. Generelt om ungdomsmiljøet 15
2.2.2. Fritidstilbud 16
2.2.3. Eksisterende tilbud og pågående innsats 17
2.2.4. Oppsummering og forslag til tiltak 18
2.3. Rus, kriminalitet og hærverk 19
2.3.1 Rusmidler 20
2.3.2. Vold og hærverk 20
2.3.3. Eksisterende tilbud og pågående innsats 21
2.3.4. Oppsummering og forslag til tiltak 21
2.4. Hatprat, ryktespredning og holdninger 22
2.4.1. Ryktespredning og voksnes holdninger 22
2.4.2. Hatprat 24
2.4.3. Eksisterende tilbud og pågående innsats 25
2.4.4. Oppsummering og forslag til tiltak 25
2.5. Spørreundersøkelse om rus, kriminalitet og hatprat blant elever på ungdomstrinnet 26
3. Hva forteller kartleggingsmaterialet? **28**
3.1. Konklusjon 28
4. Fremtidig satsing og forslag til handlingsplan **29**
5. Referanseliste **38**

Forord

I kommuneplanens samfunnsdel er det vedtatt at Hurdal kommune skal være et attraktivt lokalsamfunn, at vi skal tilrettelegge for at innbyggere og besøkende opplever økt livskvalitet der forebygging og hjelp til selvmestring står sentralt. Det betyr også at ungdommene våre skal ha det godt, de skal ha venner, være en del av et fellesskap og ha et sted å være.

Hver enkelt ungdom har et unikt utgangspunkt. De kommer fra ulike hjem med forskjellige ressurser, og de vokser opp i et lokalsamfunn og en samtid som preger dem på veien. Å være ung i dag er noe helt annet enn å være ung for tretti år siden. Et liv offline finnes knapt lenger. De har tilgang til all verdens informasjon og kan kommunisere med hvem som helst, når som helst på døgnet.

I takt med at kompleksiteten i samfunnet øker og teknologisk utvikling går hurtigere og hurtigere, vet vi også at andelen med psykiske symptomer og lidelser har en økende trend i vår kommune. De siste årene har det også vært en stadig økende bekymring rundt ungdomsmiljøet i Hurdal. Bekymring knyttet til for eksempel vold, rus og hærverk. Slike utfordringer kan være krevende å løse og få oversikt over.

For å få mer informasjon om ungdomsmiljøet i Hurdal, ble det besluttet å gjennomføre en Hurtig Kartlegging og Handling (HKH). Gjennom denne kartleggingen får vi bedre innsikt og oversikt over ungdomsmiljøet og hvordan vi kan møte de aktuelle utfordringene. Vi ønsker ikke at ungdommen blir en kasteball mellom barnas verden og voksenverden. Vi vil tilpasse våre tjenester til å møte dem der de er. Vi må gjøre det vi kan for at ungdommen i Hurdal skal kunne bli de beste utgavene av seg selv og få brukt sine ressurser.

Jeg vil benytte anledningen til å takke kartleggingsteamet og alle som har bidratt til kartleggingen og rapporten. Vi sitter nå igjen med et grundig kunnskapsgrunnlag som vi må legge til grunn for arbeidet som skal gjøres videre innenfor den forebyggende innsatsen.

Ønsker alle lykke til videre med det viktige arbeidet.

Kjetil Kokkim
Kommunedirektør

Sammendrag

2023 var preget av en økende bekymring rundt ungdomsmiljøet i Hurdal. Det ble meldt om tilfeller av vold, rusbruk og hærverk. Lokalmedia fulgte opp med flere medieoppslag med negativ vinkling, i tillegg til at flere hendelser ble omtalt og spredt i sosiale medier. Foresatte tok kontakt og var bekymret for om det var trygt å sende ungdommen deres til fritidsklubben. Videre ligger kommunen høyere enn landsgjennomsnittet på risikofaktorer som andel barn og unge som vokser opp i vedvarende lavinntekt og som sliter med psykisk uhelse (Folkehelseinstituttet, 2024, s. 4).

På bakgrunn av dette ble det besluttet at kommunen skulle gjennomføre en såkalt HKH-kartlegging (Hurtig kartlegging og handling) for å undersøke omfanget av de ulike bekymringene knyttet til ungdomsmiljøet i Hurdal. Det ble opprettet et kartleggingsteam på tvers av kommunens tjenester i tillegg til politikontakt i Hurdal og Eidsvoll. Teamet startet arbeidet januar 2024, og har møttes ukentlig gjennom hele kartleggingsprosessen frem mot sommeren 2024.

Etter innledende konsultasjon som ble gjennomført i januar der vi fikk innspill til utfordringsbildet fra både relevante virksomheter og ungdommen selv, landet vi på to problemstillinger: **I hvilken grad er rus, kriminalitet og hatprat utbredt i ungdomsmiljøet i Hurdal? og Hvordan påvirker voksnes holdninger disse utfordringene?**

Vi har primært benyttet oss av intervju som metode, og totalt 42 informanter er blitt intervjuet, både ungdommer, foresatte og nøkkelinformanter. I tillegg gjennomførte vi en spørreundersøkelse av elever på ungdomstrinnet.

Funn fra kartleggingen viser noe utbredelse av rus og kriminalitet, primært i form av hærverk og tagging. Det mest oppsiktsvekkende og urovekkende funnet omhandler utbredelsen av hatprat, og at voksne medvirker til utenforskap gjennom ryktespredning og negative holdninger til enkeltungdom og grupperinger av ungdom. Dette gjelder både foresatte, ansatte i kommunen og andre voksne. Hatefulle ytringer er sjargong i ungdomsmiljøet og helt ned i småtrinnet, og det virker å være en manglende bevissthet rundt konsekvensene av dette. Både lærere, foresatte og andre voksne mangler verktøy til å veilede ungdom, og vi ser at det er et stort behov for å jobbe mer forebyggende og etablere et helhetlig og mer samkjørt tilbud på tvers av kommunens tjenester.

På bakgrunn av kartleggingen har prosjektteamet utarbeidet en handlingsplan med konkrete forslag til tiltak (se kapittel 4). Vi har delt de ulike tiltakene inn i fire kategorier: koordinering av tjenester og tverrfaglig innsats; ungdomsmiljø og fritid; rus og kriminalitet; og holdningsarbeid og språkbruk. Vi har satt bedre koordinering av tjenester og tverrfaglig innsats som overordnet mål for tiltaksplanen, da det er avgjørende med bedre samkjøring på tvers av virksomhetene om vi skal lykkes med de øvrige områdene og tiltakene.

Refleksjoner fra kartleggingsteamet

Høsten 2023 var ungdomsmiljøet i Hurdal tema på mange arenaer i kommunen. Da forslaget om HKH kom opp tenkte vi at dette kunne være et verktøy for å kartlegge om det virkelig var grunn til bekymring for ungdomsmiljøet. Kartleggingen har, som navnet tilsier, vært kort og intens. Oppstart av arbeidet startet i januar og ble ferdigstilt i juni med påskeferie og fridager i mai. Kartleggingsgruppen har vært tverrfaglig, det har vært god fremdrift i arbeidet og godt samarbeidsklima. Samtalene med ungdom har vært spesielt nyttige og vi sitter igjen med en oppfattelse av at ungdom endelig føler seg sett og hørt. De har blitt tatt på alvor og mange av tiltakene som er presentert i handlingsplanen kommer fra ungdom selv.

Kartleggingsarbeidet har gjort oss bevisst på at holdninger blant voksne er noe av den største utfordringen i kommunen. Holdningsendring er et langsiktig arbeid, men vi håper at dette kartleggingsarbeidet vil bidra til at hver og en av oss går i oss selv og tenker igjennom hvordan man snakker om og med ungdom.

Vi er svært takknemlig for at vi fikk gå i gang med arbeidet, og ønsker å takke virksomhetsleder for oppvekst og kommunedirektør for at de hadde troen på denne kartleggingen. Kartleggingsgruppen håper at dette kan være et utgangspunkt for at hver og en ungdom i kommunen skal bli sett, hørt og respektert.

Fra venstre: Gunnar Foseid, Kristin Austrheim, Lise Lotte Solberg, Marthe Brualøkken og Alexander Finstad. Ida Johansen var ikke tilstede da bildet ble tatt.» Kreditering: Joakim Lystad/ Eidsvoll Ullensaker Blad

1

Innledning

Politiets refleksjoner

Politiet skal jobbe kunnskapsbasert, eller som det forkortes; KUBA. Som politikontakt for Hurdal, Eidsvoll og Nes kommuner, har jeg deltatt i kartleggingsgruppa i Hurdal. Dette har vært en svært nyttig og positiv opplevelse. Min oppgave har vært å ha ansvar for intervjuer av nøkkelinformanter i kommunen. På den måten har jeg fått muligheten til å ta med meg "politiblikket" inn i kartleggingsgruppa, samt lært mye nytt rundt ulike virksomheter i en kommune, samt det å jobbe i et tverrfaglig prosjekt. For å kunne avdekke utfordringer i en kommune kan man ikke utelukkende basere seg på politiets tall og statistikk. Man må sammenstille dette med andre data og kilder, herunder intervjuer. Det å snakke med innbyggerne ansikt til ansikt. Først da får man et best mulig bilde av status, og kan sette inn best mulig tiltak fra både kommunens, politiets og innbyggernes side. Det å jobbe tett sammen som kommune og politi har også en stor verdi i seg selv, ved at man blir kjent med hverandre, og ikke minst får et innblikk i den enkelte etats muligheter og begrensninger. Jeg kan varmt anbefale arbeidsmetodikken HKH, og deltagelse i en kartleggingsgruppe, for kollegaer i politiet.

Gunnar Foseid
Politioverbetjent og politikontakt i Nes, Eidsvoll og Hurdal

1.1. Kort om Hurdal

Hurdal kommune ligger på Øvre Romerike i Akershus fylke. Kommunen ligger sentralt plassert ved Hurdalssjøen, og grenser i nord til Vestre Toten og Østre Toten, i øst til Eidsvoll, i sør til Nannestad og i vest til Gran kommune. Kommunens areal er 285 km2 og folketallet var i første kvartal 2024 på 3058 innbyggere (SSB, 2024). Kommunen har to skoler. Hurdal skole og kultursenter er en kommunal barne- og ungdomsskole med rundt 300 elever fra 1.-10. trinn. I tillegg åpnet Hurdal steinerskole høsten 2021. Steinerskolen har 42 elever på 1.-7. trinn, og er godkjent barne- og ungdomsskole som årlig vokser i elevantall. Totalt er det 102 elever i ungdomstrinnet i Hurdal kommune.

1.2. Bakgrunn for kartleggingen

Kartleggingen ble utført på bakgrunn av økende bekymring rundt ungdomsmiljøet i Hurdal, i tillegg til bekymringer for utvikling i ungdomsmiljøer i Øst-politidistrikt. Øst-politidistrikt har erfart at antallet voldssaker relatert til barn og unge i alderen 10-17 år har økt med 60 % det siste året (Politiet, 2023). På landsbasis er det fra 2023 registrert en kraftig økning i anmeldelser av ungdomskriminalitet.

I Hurdal har enkelthendelser rundt vold, hærverk og rus vært med på å øke bekymringen, og det har vært flere medieoppslag i lokal media som har vært med på å forsterke denne. Det siste året har det vært gjentagende bekymringsmeldinger på bruk av narkotika, slåssing, bæring av kniv, uvettig kjøring med ATV, moped, snøscooter og andre fremkomstmidler. Det har også vært bekymring rundt ordbruk i sosiale medier og tendenser til rasisme og hatprat. Hendelsene har foregått både i skoletiden og på fritiden. Fritidsklubben har vært en arena hvor mye har foregått og dette har ført til at foresatte kvier seg for å sende barna sine dit. Ungdataundersøkelsen ble gjennomført i 2022, men tall fra denne ga oss ingen spesiell grunn til bekymring. Det var derimot gjentagende tilbakemeldinger fra innbyggere, foresatte, lokalpolitikere og ansatte i skole som ga oss grunn til å undersøke dette nærmere. Høsten 2023 kom det innspill om å gjennomføre en HKH-kartlegging, hvorpå dette ble drøftet internt i virksomhet for oppvekst og med kommunedirektør. Innspillet ble tatt videre til drøfting i politirådet, der det ble vedtak om gjennomføring.

1.3. Kartleggingens mål og problemstilling

Målet med kartleggingen har vært å avdekke hvorvidt det er grunn til bekymring for ungdomsmiljøet i Hurdal, og kartlegge omfanget av dette. Vi har ønsket å få en oversikt over hva som er rykter og «prat på bygda», og i hvilken grad voksne og ungdom selv er med på ryktespredning som oppstår i nye former.

Vi har valgt å dele problemstillingen i to delproblemstillinger:

- I hvilken grad er rus, kriminalitet og hatprat utbredt i ungdomsmiljøet i Hurdal?
- Hvordan påvirker voksnes holdninger disse utfordringene?

Problemstillingene ble utformet på bakgrunn av innspillene vi fikk i forbindelse med gjennomføring av innledende konsultasjon den 23. januar 2024 (se kap. 1.5.3). Likestillings- og diskrimineringsombudet beskriver hatprat som «ytringer som er av hatefull eller diskriminerende art, og som retter seg mot en gruppe eller mot et individ sin (antatte) gruppetilhørighet» (Likestillings- og diskrimineringsombudet, u.å.). Hatprat retter seg oftest mot kjønn, etnisitet, religion eller livssyn, seksuell orientering, kjønnsidentitet og kjønnsuttrykk, eller nedsatt funksjonsevne.

Selve kartleggingsarbeidet begynte i januar 2024, og resulterte i denne rapporten inkludert tiltaksplan som ble behandlet i kommunestyret i september 2024.

1.4. Avgrensning

Kartleggingen er avgrenset til ungdom i ungdomsskolealder. Etter den innledende konsultasjonen, som ble gjennomført innledningsvis i kartleggingsprosessen, valgte vi å avgrense målgruppa til å primært fokusere på gutter. Når det gjelder arenaer har vi valgt å begrense oss til områdene rundt Hurdal sentrum, som fritidsklubben, idrettshallen, skolen og nærbutikkene.

Ungdom Hurdal fritidsklubb.

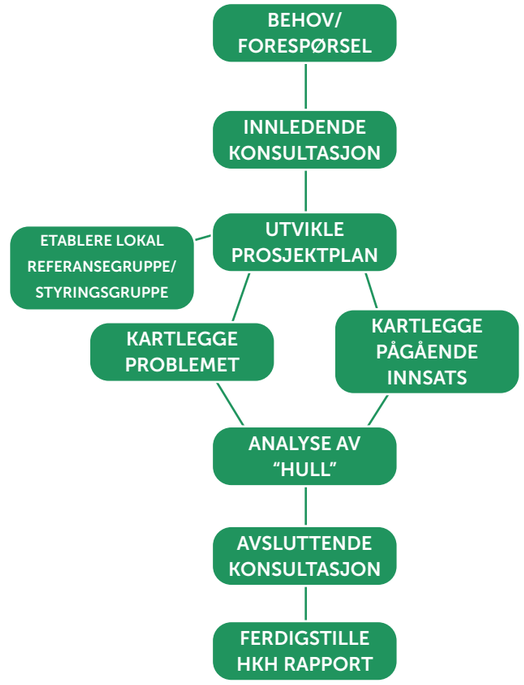
1.5. Kartleggingsprosess, metode og kilder

1.5.1 Om HKH – Hurtig kartlegging og handling

Hurtig kartlegging og handling (HKH) er en kartleggingsmodell utviklet av Verdens helseorganisasjon (WHO). Modellen er blitt tilpasset praktikere og norske forhold av KORUS vest Bergen.

Målsettingen ved HKH er å innhente informasjon som gir rask oversikt over sosiale og/eller helsemessige problemområder for så å tilrettelegge for rask innsats gjennom å utvikle hensiktsmessige tiltak. Selve kartleggingsprosessen tar om lag 6 måneder, og resulterer i en ca. 35 siders rapport som skal inneholde konkrete tiltak for å møte de utfordringene som blir avdekket. HKH er en helhetlig og undersøkende tilnærming, der man både kartlegger selve problemområdet i tillegg til de ulike instansenes pågående innsats. Slik danner man seg et oversiktsbilde som viser både hva som allerede blir gjort, og avdekker hull og hva som mangler.

Modellen viser stegene i HKH-prosessen.

1.5.2 Om HKH – Kartleggingsteamet

Et kartleggingsteam ble dannet innledningsvis i prosessen. Teamet har bestått av Lise Lotte Solberg, SLT- og folkehelsekoordinator (prosjektleder), Alexander Finstad, leder fritidsklubben, Ida Johansen, ansatt fritidsklubben, Marthe Brualøkken, helsesykepleier, Gunnar Foseid, politikontakt Eidsvoll, Hurdal og Nes og Kristin Austrheim, daglig leder for frivilligsentralen (rapportskriver).

Kartleggingsteamet har møttes ukentlig gjennom hele kartleggingsprosessen, og har fordelt arbeidsoppgavene seg imellom. Teamet er blitt veiledet av Jørn Danielsberg og Mari Finstad Evenby fra KORUS Øst.

Fra venstre: veileder fra KorusØst Jørn Danielsberg, prosjektleder Lise Lotte Solberg, virksomhetsleder oppvekst Heidi Bjørtomt, leder frivilligsentral Kristin Austrheim, helsesykepleier Marthe Brualøkken og politikontakt Gunnar Foseid. Alexander Finstad og Ida Johansen fra fritidsklubben var ikke tilstede da bildet ble tatt.

1.5.3 Innledende konsultasjon

Kartleggingsteamet innledet datainnsamlingen med å invitere relevante nøkkelpersoner, organisasjoner og instanser som har kjennskap til ungdomsmiljøet i Hurdal til en innledende konsultasjon. Konsultasjonen ble gjennomført 23. januar 2024 i Allrommet ved Hurdal skole og kultursenter. Formålet med den innledende konsultasjonen var å få innspill til utfordringsbildet i ungdomsmiljøet for å spisse problemstillingen.

Om lag 50 personer møtte opp på konsultasjonen. Blant deltakerne var representanter fra politikk, lag og foreninger, ungdomsråd, kirken, natteravner med flere.

I etterkant av innledende konsultasjon hadde vi også et oppfølgingsmøte med ungdomsrådet for å forankre problemstilling og vinkling hos dem.

Gruppearbeid under innledende konsultasjon 23. januar 2024

1.5.4 Om HKH – Kartleggingsteamet

Vi har gått igjennom følgende eksisterende data i forbindelse med kartleggingen:

- Ungdataundersøkelse for Hurdal 2022: Ungdata er en undersøkelse der skoleelever over hele landet svarer på spørsmål om hvordan de har det, og hva de gjør på fritiden
- Elevundersøkelse for 6.-10. trinn gjennomført desember 2023
- Politiets kriminalitetsrapport: U18 kriminalitet i GDE Romerike 2021-2023
- Spørreundersøkelse fra politiet gjennomført i forbindelse med innbyggermøte med Marco Elsafadi om ungdomsmiljøet i Hurdal september 2023
- Oppvekst- og folkehelseprofil for Hurdal 2024: Oppvekstprofilen viser noen av kommunens styrker og svakheter i oppvekstmiljøet, mens folkehelseprofilen gir en oversikt over helsetilstanden til kommunens innbyggere
- Utvikling av barnevernssaker i kommunen og sammenligning med resten av landet (KOSTRA, SSB)

1.5.5 Intervjuer

Semistrukturerte intervjuer og fokusgrupper har vært den viktigste metoden vi har brukt i forbindelse med kartleggingsprosessen. Vi har valgt å dele informantgruppene inn i tre; ungdom, foresatte og nøkkelinformanter. Vi har gjennomført totalt 27 intervjuer med de ulike informantgruppene. Totalt har vi intervjuet 42 informanter.

- 5 enkeltintervjuer og 2 gruppeintervjuer (fokusgrupper) av ungdom på ungdomstrinnet
- 7 intervjuer med foresatte til ungdom på ungdomstrinnet
- 12 enkeltintervjuer og ett gruppeintervju (fokusgruppe) av nøkkelinformanter. Nøkkelinformantene er blant annet ansatte i skole, barnevern og andre tjenester som jobber mot barn og unge, trenere, butikkansatte, natteravner, etc.

1.5.6 Spørreundersøkelse av ungdom

Det ble gjennomført en spørreundersøkelse med ungdom i 8.-10. trinn med mål om å kartlegge forekomst av rus, kriminalitet og hatprat. Undersøkelsen ble gjennomført i skoletiden etter avtale med skolen. Undersøkelsen hadde cirka 98% svarprosent.

1.5.7 Avsluttende konsultasjon

Vi gjennomførte en avsluttende konsultasjon 11. juni kl. 18-21. Omtrent 30 personer møtte til konsultasjonen. Blant deltakerne var medlemmer av ungdomsrådet, politikere, representanter fra lag og foreninger, Hurdal menighet, ansatte i kommunen med flere. Vi presenterte hovedfunnene fra kartleggingen, hvorpå deltakerne jobbet sammen i grupper for å komme med innspill til tiltak videre.

Gruppearbeid under avsluttende konsultasjon 11. juni 2024.

2

Funn fra kartleggingen

2.1. Innledning

I dette kapittelet vil vi presentere funn fra kartleggingsarbeidet. Vi har delt materialet fra intervjuene inn i fire hovedkategorier og vil presentere funnene etter kategori. Disse kategoriene er ungdomsmiljø og fritid; rus, kriminalitet og hærverk; og holdninger, ryktespredning og hatprat.

Aktuell pågående innsats med eksisterende tilbud og tiltak er presentert under hver kategori. Flere av tiltakene under pågående innsats går på tvers av de ulike kategoriene, så presentasjonen av funn må sees som en helhet. Vi har valgt å oppsummere hver kategori med våre refleksjoner og overordnede forslag til tiltak (spesifiseres i handlingsplanen i kapittel 4).

2.2. Ungdomsmiljø og fritid

2.2.1 Generelt om ungdomsmiljøet

I hovedsak oppleves ungdomsmiljøet i Hurdal som trygt og godt, med mye bra ungdom. Denne tilbakemeldingen kommer fra både foresatte, nøkkelinformanter og fra ungdommen selv. Alle informantgruppene opplever at ungdomsmiljøet i Hurdal har et utfordringsbilde som ikke skiller seg nevneverdig fra andre steder med mange av de samme utfordringene, men i mindre grad enn i større kommuner. Likevel melder alle informantgruppene om noe uro i form av ulike grupperinger bestående av gutter i ungdomstrinnet som har konflikter seg imellom, og som utfordrer hverandre både verbalt og fysisk. Disse grupperingene markerer seg både gjennom klær, språkbruk og kultur/forbilder, og ungdommer på tvers av grupperingene opplever at de får et stempel på seg på bakgrunn av dette.

> “[De andre] ser ned på oss. På grunn av hvordan vi kler oss, hvem vi henger med. Foreldre og lærere også.”
>
> Sitat ungdom

Dette utfordringsbildet gjenspeiles også i politiets innbyggerundersøkelse som ble gjennomført høsten 2023 i forbindelse med et folkemøte om ungdomsmiljøet i Hurdal. Her kommer det frem at 7,8% (av totalt 153 respondenter) opplever lokalmiljøet som utrygt. Til grunn for bekymringene trekker informantene frem rus, kriminalitet og grupperinger i ungdomsmiljøet, i tillegg til ryktespredning og fordommer blant voksne.

Informantene i denne undersøkelsen hevder at noen av ungdommene kobles til enkelthendelser knyttet til vold, rus og hærverk, og det er en oppfatning om at enkeltungdom og grupperinger av ungdom stadig henges ut og får skylda dersom noe oppstår, uavhengig av hvem som står bak.

Flere av ungdommene mener at det kan være vanskelig for enkelte å passe inn og at det er lite rom for å skille seg ut. Noen av ungdommene beskriver et skille mellom bygdeungdom som har røtter tilbake fra Hurdal og de som er innflyttere eller har foreldre som kommer fra andre steder, det være seg andre steder i Norge eller andre land, og mener at siste gruppe i større grad føler på utenforskap. Dette kan føre til dannelse av egne grupper, men også til utestengelse fra etablerte miljøer. Noen av ungdommene vi snakket med opplever selv utenforskap og en manglende følelse av tilhørighet. Ettersom det er en liten kommune blir man veldig synlig dersom man skiller seg ut, og enkelthendelser blir gjerne blåst opp gjennom ryktespredning, innlegg i sosiale medier og oppslag i lokalavis.

Informanter fra kommunens tjenester forteller at de ser at en del ungdommer får manglende grensesetting og oppfølging hjemmefra, og at en del kjenner manglende tilhørighet både til hjemmet og til bygda. Tilhørigheten blant og lojaliteten til vennene blir dermed viktigere. En del av denne ungdommen faller utenfor organiserte fritidsaktiviteter og har få tilbud i bygda.

2.2.2 Fritidstilbud

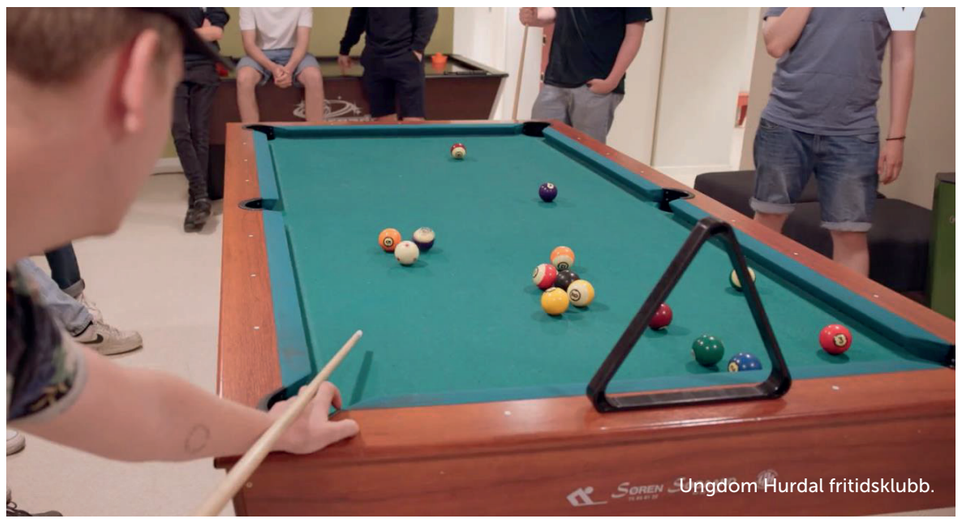
Ungdommen opplever Hurdal som et greit sted å vokse opp. Det er et tett og lite miljø, noe som oppleves trygt, og informantene oppgir at fritidstilbudet er bra til at kommunen er såpass liten. Likevel oppgir flere av ungdommene at de savner flere fritidstilbud og steder «å henge».

> **“Det er lite å gjøre i Hurdal, men ellers greit. Det er litt kjedelig her.”**
>
> Sitat ungdom

Fritidsklubben er en viktig møteplass for samtlige av ungdommene vi har snakket med. Her møtes ungdom på tvers av interesser og grupperinger, og det virker som at de fleste opplever klubben som en trygg og inkluderende møteplass. For flere av ungdommene er fritidsklubben det eneste fritidstilbudet de benytter seg av.

Mange ungdom oppgir likevel at de savner et bredere fritidstilbud og flere møteplasser. Dette gjelder spesielt de som generelt opplever utenforskap. Noen nevner interesse for å lage musikk/musikkstudio, skatepark og basketbane. Nesten alle ungdommene oppgir at det er synd at klubben kun er åpen 1-2 kvelder i uken, og at det er åpent på samme tidspunkt som mekkeklubben «Mekkarn». De forteller at det er lite å finne på når klubben ikke er åpen, og at det generelt er få steder der ungdommen kan møtes for å «henge».

Nøkkelinformanter fra de kommunale tjenestene opplever også at ungdommen har et variert utvalg av fritidsaktiviteter og andre tilbud, og at det er bra at mange av dem er gratis slik at sosioøkonomisk bakgrunn ikke skal være noen barriere. Flere nøkkelinformanter påpeker likevel behovet for et bredere tilbud, spesielt for å fange opp de som faller utenfor.

Ungdom Hurdal fritidsklubb.

2.2.3 Eksisterende tilbud og pågående innsats

Hurdal kommune har de siste årene hatt en pågående satsing på barn og unge, blant annet gjennom satsingen Ung og fri (2020-2022). Kommunen er en ALLEMED-kommune, et nasjonalt initiativ som skal sikre at alle barn og unge kan delta i fritidsaktiviteter uavhengig av økonomi.

Fritidsklubben er et rusfritt tilbud til ungdom fra 8. trinn til det året de fyller 18 år. Her kan de tilbringe tid sammen uten for mye voksenstyring, med rom og utstyr for å lytte til musikk, spille spill og snakke sammen. Fritidsklubben har åpent hver onsdag kl. 18-21 og annenhver fredag i oddetallsuker. Natteravnene patruljerer fast i forbindelse med at fritidsklubben holder åpent. FAU har tatt initiativ til tiltaket og har ansvar for organiseringen.

På kveldstid onsdager er det også åpen mekkeklubb, «Mekkarn». Her får ungdommene skru på ulike enkle ting som trengs å fikses, som f.eks. motorsag, gressklipper eller moped.

Hurdal frivilligsentral organiserer flere møteplasser og tilbud for barn og unge, blant annet «Etter skoletid» som er en ukentlig møteplass der elever fra 5.-10. trinn kan få gratis mat og henge med venner. I tillegg organiserer frivilligsentralen i samarbeid med kommunen gratis ferieaktiviteter for barn og unge i sommer-, høst- og vinterferien. Frivilligsentralen står også for gratis frokostservering i skolen to dager i uken, og drifter også BUA Hurdal der man kan låne gratis sports- og fritidsutstyr.

Hurdal kommune har videre et tilbud om Flyt for ungdom i 10. trinn. Flyt-programmet er utviklet av Kronprinsparets fond og er gratis. Hovedmålet er å styrke ungdom i overgangen mellom ungdomsskole/videregående og hindre frafall i videregående skole.

Kommunen har også den digitale løsningen VIFRITID, som gir oversikt over alle fritids- og kulturaktivitetene i kommunen. For å sikre at alle barn og unge har mulighet til deltakelse i fritidsaktiviteter har kommunen i 2024 søkt og mottatt tilskuddsmidler på kr. 100 000,- til lokal fritidskasse gjennom Bufdir, som skal dekke utgifter til deltakelse på cup, leir, kostnader til utstyr og/eller reise til aktivitetene.

For å styrke ungdomsmiljøet i Hurdal ble det i løpet av kartleggingsperioden ansatt en miljøarbeider på midlertidig oppdrag. Det ble opprettet en fast stilling i 100% før prosjektperioden var over, som følge av at man så gode resultater av dette tiltaket.

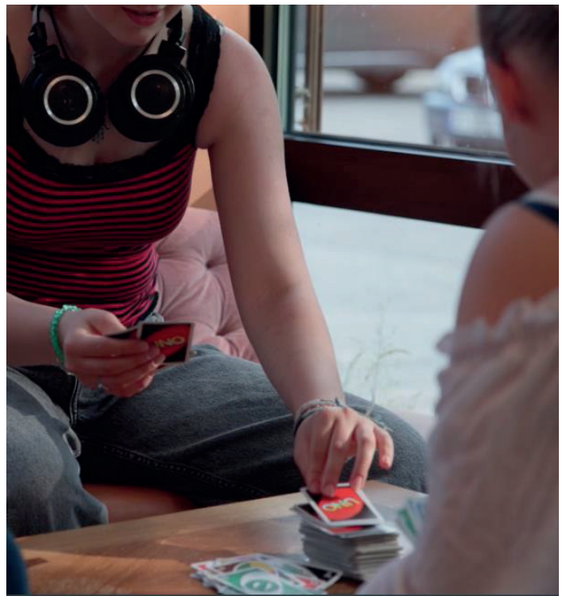
Ungdom Hurdal fritidsklubb.

Hurdal kommune har elevråd og ungdomsråd for å sikre ungdoms medvirkning i skolehverdagen og politisk. Ungdomsrådet består av representanter fra ungdomsskolen, fritidsklubben og idretten, og har som formål å bidra til å sikre en bred, åpen og tilgjengelig medvirkning i saker som gjelder ungdom (Regjeringen, 2020). Elevrådet består av to representanter fra hver klasse, en jente og en gutt. De har faste møter hvor de tar opp saker som handler om elevens skolehverdag.

Skolehelsetjenesten tilbyr undervisning i psykisk helse på samtlige trinn. På ungdomstrinnet følger de undervisningsmaterialet «Alle har en psykisk helse». Helsestasjon for ungdom er et gratis tilbud til ungdom mellom 12-23 år hver onsdag ettermiddag. Her kan ungdom komme og få råd og veiledning innen psykisk, fysisk og seksuell helse.

2.2.4 Oppsummering og forslag til tiltak

Kartleggingsmaterialet viser at ungdom i Hurdal stort sett er fornøyd med nærmiljøet, men at det er et behov for flere møteplasser og «steder å henge». Dette bekreftes av både foresatte og nøkkelinformanter. Den siste Ungdata-undersøkelsen for

Ungdom Hurdal fritidsklubb.

Hurdal (Ungdatasenteret, 2022, s. 17) viser en økning fra 54% til 70% siden 2018 i andel elever i ungdomstrinnet som er fornøyd med lokalmiljøet. Dette kan ha sammenheng med kommunens satsing på aktiviteter og tilbud for barn og unge de siste årene. Samtidig viser oppvekstprofilen for 2024 at ungdommer i Hurdal er mindre fornøyde med antall treffsteder sammenliknet med ellers i fylket og landet. Flere av ungdommene vi snakket med forteller at de savner steder der de kan samles utover fritidsklubbens åpningstider, og mange ønsker seg en større bredde i fritidstilbud. Spesielt gjelder dette de ungdommene som kjenner på utenforskap. Prosjektgruppens forslag er derfor å legge til rette for flere samlingspunkter for ungdom, samt å legge til rette for å inkludere flere ungdommer i fritidsaktivitet gjennom et mer variert tilbud. Eksempler på ønsker fra ungdommene er tilbud om musikkstudio og basketballbane.

Fritidsklubben er en svært viktig møteplass, som også fanger opp de som faller utenfor andre fritidsaktiviteter. De fleste ungdommene vi snakket med ønsker seg utvidede åpningstider på klubben. Ungdata-undersøkelsen viser at mange barn og unge i Hurdal faller fra organiserte fritidsaktiviteter når de når ungdomsskolealder, men en høy andel ungdom oppgir at de benytter seg av fritidsklubben. I tillegg er det uheldig at populære tilbud som «Mekkarn» sammenfaller med kveldene klubben er åpen, og det er et behov for bedre samkjøring av tilbud.

Samtlige informantgrupper melder at det er svært positivt at det i vår har startet en miljøarbeider i skolen, og ungdommer på tvers av ulike grupperinger hevder at det har blitt et bedre ungdomsmiljø etter at vedkommende begynte.

> **“Alt er blitt mye lettere nå som vi har fått [en miljøarbeider].”**
>
> Sitat ungdom

Før rapporten ble ferdigstilt ble det i kommunestyret vedtatt at det skulle opprettes en fast stilling som miljøarbeider i Hurdal kommune.

2.3. Rus, kriminalitet og hærverk

2.3.1 Rusmidler

Både ungdom, foresatte og nøkkelinformanter oppgir at cannabis i ulike varianter er noe utbredt. Det meldes om tilfeller der gummibjørner med THC har vært inntatt, både blant gutter og jenter i ungdomstrinnet. Rusmidler oppleves som lett tilgjengelig blant ungdommen, spesielt gjennom Snapchat der det selges i grupper via anonyme kontoer. I tillegg har det kommet ungdom fra andre bygder som Råholt for å selge. I Ungdata-undersøkelsen fra 2022 oppga 3% av elevene i ungdomsskolen at de hadde prøvd å røyke hasj eller marihuana, mot 1% i resten av Norge. Disse tallene samsvarer med spørreundersøkelsen som ble gjennomført i forbindelse med denne kartleggingen (se kapittel 2.6). Dette tyder på en noe høyere bruk av cannabis blant ungdom enn ellers i landet. Samtidig er det en liten kommune med et begrenset antall informanter, noe som gjør at enkeltpersoner kan gi stort utslag og potensiell feilmargin.

Ungdommene vi snakket med gir uttrykk for at det er relativt lav forekomst av rus og alkohol blant ungdom i Hurdal. Enkelte oppgir å ha testet litt, men det virker å være enkelttilfeller. Ungdata-undersøkelsen fra 2022 viser også at de aller fleste i ungdomsskolealder aldri har prøvd alkohol, og at det er 9% nedgang i antall som har vært beruset på alkohol det siste året (fra 17 til 8%).

De foresatte virker å ha lite kjennskap til utbredelsen av rus utover det de hører av rykter. Enkelte har likevel erfaring med å tidligere ikke ha blitt tatt på alvor av tjenesteapparatet da de tok kontakt i forbindelse med at ungdom de hadde kjennskap til hadde en bekymringsfull utvikling når det gjaldt rus. Disse hevder at denne utviklingen kunne vært stanset dersom kommunen i større grad hadde satt inn tiltak tidligere og fulgt opp de tilfellene det gjaldt. Det kommer også frem blant informanter fra kommunal virksomhet at kommunen ikke har egen ressurs som jobber med oppfølging av ungdom med rusutfordringer (se mer om dette i kapittel 2.3.2).

Flere nøkkelinformanter som jobber tett på ungdom og har kjennskap til rusfeltet, oppgir at de ser en holdningsendring hos ungdom der enkelte rusmidler som for eksempel cannabis oppleves som mindre skadelig.

> **“Man må prøve litt, hvis ikke er ikke livet gøy”**
>
> Sitat ungdom

Der det før var en tydelig motstand mot illegale rusmidler, ser de at ungdommen har en mer utforskende og åpen holdning mot dette. Dette antas å ha sammenheng med fremstillingen av ulike rusmidler i populærkultur og i media, og den pågående mediedebatten om terapeutisk bruk av rusmidler. Cannabis oppleves videre som «kulere» enn alkohol. Enkelte nøkkelinformanter fra kommunal virksomhet oppgir å ha observert vaping eller e-sigaretter helt nede i 6. trinn. Det er ukjent hva disse inneholder.

De samme nøkkelinformantene ser vi-

dere at ungdom debuterer tidligere med å teste ut rusmidler som for eksempel alkohol. Der det tidligere var mer vanlig med debut på videregående, er det nå flere som debuterer i ungdomsskolealder. Likevel er det en oppfatning av at rusbruk er relativt lite utbredt i ungdomsskolemiljøet i Hurdal, men at det mer er snakk om enkelttilfeller.

> **Jeg tror det er litt overdrevet fra voksne om at det er mye av det [rus] i Hurdal og at det er mye mindre salg og bruk enn de skal ha det til**
>
> Sitat ungdom

Flere av ungdommene som ble intervjuet meldte om kjennskap til og opplevelse med rusbruk blant voksne i Hurdal, også blant foresatte. Dette ga også enkelte av nøkkelinformantene tilbakemelding om. Nøkkelinformanter fra kommunal virksomhet har blant annet fått anonyme tips om tilfeller der voksne samles og ruser seg på illegale rusmidler.

2.3.2 Vold og hærverk

Alle informantgruppene oppgir at det forekommer en god del småkriminalitet i ungdomsmiljøet, som stjeling, hærverk og tagging. Mye av dette skjer i sentrumsområdet, og spesielt på og rundt skolen. Tall fra Ungdata viser også at 5% av de spurte oppgir at de med vilje har gjort hærverk og/eller tagget ulovlig. Flere ungdommer gir tilbakemelding om at slike hendelser får lite konsekvenser. Gjenstander som ødelegges blir ikke reparert, tagging blir ikke fjernet og handlingene får ikke konsekvenser for ungdommene som står bak. Noen av ungdommene gir uttrykk for at dette gir lavere terskel for at andre også utfører slike handlinger, da manglende konsekvenser gir et signal om at «det ikke er så farlig om man ødelegger litt mer» (sitat ungdom).

Det rapporteres om enkeltstående voldshendelser der både ungdom og voksne har vært involvert. I siste Ungdata-undersøkelse rapporterte 8% å ha vært i slåsskamp en gang mens 6% har vært i slåsskamp flere ganger. Under kartleggingen kommer det imidlertid frem at vold virker å være lite utbredt i ungdomsmiljøet, og at det heller er et lite antall enkeltepisoder som blir omtalt i ulike varianter i lang tid etterpå. En del ungdom oppgir at de selv eller vennene deres er blitt utsatt for trusler om vold, men at det stort sett er tomme trusler.

Ved årsskiftet til 2023 var det registrert 556 personer bosatt i Hurdal under 18 år. I perioden 2019 til 2023 ble det registrert totalt 12 straffesaker med minst én gjerningsperson under 18 år på gjerningstidspunktet (Politiet, 2024). Dette er såpass få straffesaker at det ikke er mulig å foreta noen analyse om trender.

2.3.3 Eksisterende tilbud og pågående innsats

Kommunen jobber forebyggende mot ungdom på ulike måter. Skolehelsetjenesten har noe undervisning om rus for ungdom i 9. trinn, der de også øver seg på å si «nei» og stå imot gruppepress. I tillegg arrangeres «Annerledesdagen» hvert år for ungdom i 10. trinn der det er fokus på rus og kriminalitet. Her har ulike fagpersoner innlegg for ungdommen, blant annet politiet, rusteamet på Eidsvoll VGS, Statens vegvesen som snakker om å ferdes trygt i trafikken, samt helsesykepleierne som forteller om psykisk og fysisk helse.

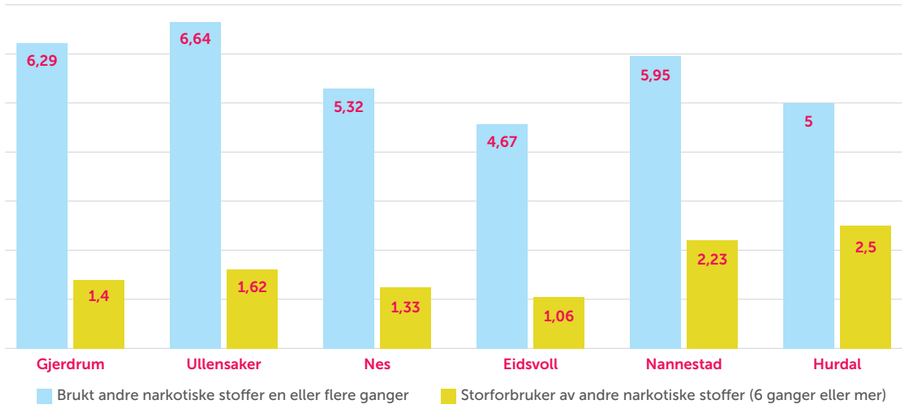
Politiet ved Eidsvoll politistasjon holder innimellom foredrag for skoleelever i forbindelse med overgang til ungdomsskole, der de snakker spesielt om rus, sosiale medier og bildedeling. De besøker i tillegg skolegården og fritidsklubben jevnlig, og gjennomfører bekymringssamtaler ved behov (lavterskeltilbud for de under 18 år før evt. anmeldelse).

Hurdal kommune har en ruskonsulent som jobber mot voksne over 18 år, men har ikke noen tilsvarende ressurs for barn og unge under 18 år. Denne gruppen henvises til helsestasjon for ungdom eller BUP. Kommunen jobber med å få på plass mer sømløse tjenester, og har i løpet av våren 2024 styrket sin satsing innen psykisk helse og rus med et team bestående av kommunepsykolog, psykiatrisk sykepleier og konsulent innen psykisk helse og rus.

2.3.4 Oppsummering og forslag til tiltak

Ifølge intervjuene ser det ikke ut til at bruk av rusmidler er spesielt utbredt i ungdomsskolemiljøet i Hurdal. En liten andel ungdom har noe kjennskap til testing av rusmidler som alkohol og cannabis, men det ser ut til å være enkelttilfeller heller en konsistent bruk. Likevel viser tall fra både Ungdata og spørreundersøkelsen som ble gjennomført i forbindelse med denne kartleggingen at en høyere andel ungdomsskoleelever oppgir å ha testet cannabis enn både lands- og fylkessnittet. Tall fra Ungdata over elever i videregående skole i Gardermoregionen viser videre at Hurdal ligger øverst i antall storforbrukere (6 ganger eller mer) av andre narkotiske stoffer (se tabell under).

Bruk av andre narkotiske stoffer etter bustedskommune. VGS. 2022

Kilde: Danielsberg 2022, s. 31)

2.4. Hatprat, ryktespredning og holdninger

Alle informantgruppene forteller om mye negative holdninger til ungdom i Hurdal blant voksne, med stor grad av ryktespredning. Enkelthistorier blir gjenfortalt og blåst opp både i sosiale medier og via jungeltelegrafen. Nøkkelinformanter og foresatte forteller om et levende «bygdetroll», der rasisme og fremmedfrykt gjenspeiles i holdninger som går i arv til ungdommene.

2.4.1 Ryktespredning og voksnes holdninger

Samtlige informantgrupper opplever negative holdninger blant voksne til ungdom i Hurdal, noe som påvirker ungdommen i stor grad. Disse holdningene opprettholdes og spres både gjennom foresatte, ansatte i skolen, trenere, politikere og andre voksne. Mange har opplevd ryktespredning om ungdom og deres foresatte, både gjennom sosiale medier og «prat på bygda».

> **“Voksne bør ha påsydde polvotter”**
>
> Sitat nøkkelinformant om voksne som ukritisk ytrer seg i sosiale medier.

Ungdommene forteller om en del ryktespredning blant voksne om ungdomsmiljøet i Hurdal. Enkelte opplever at de selv blir utsatt for fordommer, både av foresatte og lærere. Dette bekreftes både av foresatte og nøkkelinformanter fra kommunens tjenester og andre som jobber ut mot barn og unge.

> **“Voksne bidrar absolutt til ryktespredning (…).
> Lærere hører ofte ting fra venner,
> det snakkes mye blant tjenester som ikke er relevant.
> Enten holder vi ting tett til brystet og vil ordne opp selv,
> eller så involverer vi alle.”**
>
> Sitat informant tjenester.

Mange av informantene legger vekt på at Hurdal er en liten bygd der «alle kjenner alle». Ettersom kommunen kun har en 1.-10. skole får ikke ungdommene mulighet til å «starte på nytt» når de begynner på ungdomsskolen. Flere av nøkkelinformantene fra tjenestene omtaler dette som uheldig. Nøkkelinformantene forteller om en bygdekultur der det er en tradisjon for å snakke om fremfor med, og flere har vært vitne til nedlatende kommentarer om andre blant voksne som omgås barn og unge, også med barn til stede. En informant fra kommunens tjenester oppgir dette som en «direkte opprettholdende faktor» for dårlige holdninger i ungdomsmiljøet.

> **“Voksne bidrar til ryktespredning og opprettholder et dårlig miljø ved å ikke være rollemodeller”**
>
> Sitat informant tjenester.

Sosiale medier er en sentral kanal for spredning av rykter om ungdom blant Hurdals voksne. Informanter på tvers av informantgruppene har vært vitne til hvordan enkelthendelser raskt sprer seg og blåses opp, spesielt via Facebook og lokal presse. Voksne er gjerne trådstartere på Facebook og andre voksne kaster seg på i kommentarfeltet. Det har vært tilfeller der enkeltungdom, foresatte og grupperinger av ungdom er blitt hengt ut og pålagt skyld, uavhengig av om man kjenner til detaljene rundt hva som har skjedd og hvem som står bak.

Informanter på tvers av informantgruppene forteller om «bygdedyret» og en liten kommune der man lett blir synlig dersom man peker seg ut. Informanter fra kommunal virksomhet opplever at man ofte havner i skvis som ansatt nettopp fordi man gjerne har ulike «hatter». Tjenestene blir små og sårbare, noe som igjen kan medføre dårligere kvalitet på tjenestene.

Flere av nøkkelinformantene fra tjenestene løfter også frem at mange barn og unge i Hurdal vokser opp i vedvarende lavinntekt, noe som også gjenspeiles i Folkehelseprofilen for 2024. Profilen viser videre at Hurdal ligger signifikant over landsgjennomsnittet på psykisk uhelse i alle aldersgrupper. Nøkkelinformanter som jobber tett på barn og unge og deres familier, opplever at dette er faktorer som legger ekstra trykk på tjenestene, og uttrykker at det er et stort behov for å jobbe forebyggende og med tidlig innsats.

2.4.2 Hatprat

Ungdommene beskriver et miljø med mye negativ språkbruk relatert til utseende, seksuell legning, religiøs bakgrunn, hudfarge og etnisitet. Nøkkelinformanter blant tjenestene forteller at dette er en utfordring som det blir jobbet med helt nede i 3. trinn. Ungdommene bruker nedlatende ord som «jøde», «homo» og «neger» både direkte rettet mot hverandre, men slike ord benyttes også i stor grad som skjellsord uten at det egentlig er rettet mot en spesifikk person. Flere av ungdommene forteller at de hører slike ord daglig.

> “Homo som skjellsord er det nye faen.”
>
> Sitat ungdom.

Det virker som om det er en slags sjargong der det blant noen ungdom er aksept for å bruke visse ord og uttrykk uten at det nødvendigvis er vondt ment. «Det er bare en del av språket vårt», forteller en av ungdommene. Noen forteller at de er vokst opp med at det er greit å bruke ord som «neger». Samtidig er de bevisste på at dette ikke er akseptabelt, og at de derfor forsøker å unngå slike ord når de ikke er hjemme. En av ungdommene mener at det nok er større aksept for et slikt språk i Hurdal enn andre steder, da «vi henger litt etter på bygda».

Flere av ungdommene forteller at hatprat får lite konsekvenser i skolen, og de opplever at lærerne i liten grad tar tak i det og at det kan virke som at de har «gitt litt opp». Nøkkelinformantene bekrefter også at slike kommentarer ikke alltid får konsekvenser, og enkelte forteller om egne opplevelser der ungdom kom med hatefulle ytringer mot annen ungdom i forbindelse med en voksenstyrt møteplass, der den ansvarlige voksne som også var til stede og hørte dette ikke tok tak i det. Informantene mener at dette gjør det «godtatt å snakke slik». Representanter fra alle informantgruppene forteller at de selv har vært vitne til krenkende kommentarer fra voksne rettet mot barn og ungdom. Enkelte ungdommer har også opplevd hatefulle ytringer fra voksne rettet mot dem selv eller annen ungdom. Spesielt går disse ytringene på rasisme og fremmedfrykt.

Nøkkelinformanter fra kommunens tjenester forteller også om flere krenkende og rasistiske uttalelser, også blant foresatte. De opplever at slike uttalelser virker legitime blant enkelte, og at foresatte de har vært i dialog med eksplisitt har uttalt at det er mer akseptabelt å komme med rasistiske ytringer enn å utagere fysisk gjennom for eksempel vold. En informant mener å se en generell tendens til fremmedfrykt i Hurdal, og opplever å se slike fordommer spesielt blant de som har sterkere «Hurdalstradisjoner inn i margen». Dette bekreftes av oppfatningen av at det er større grad av utenforskap blant ungdom som har røttene sine fra andre steder enn Hurdal (se beskrivelse av dette i kapittel 2.1.2).

2.4.3 Eksisterende tilbud og pågående innsats

Hurdal skole har utarbeidet en egen handlingsplan mot mobbing og krenkende atferd, og er i tillegg del av det kompetansebyggende programmet MITT VALG som handler om å utvikle et godt læringsmiljø, og sosiale og emosjonelle ferdigheter i både skole, hjem og på fritid. Skolen har i tillegg en sosiallærer i 100% stilling. I løpet av prosjektperioden er det også blitt ansatt egen miljøarbeider i 100% stilling som jobber med ungdom både i skoletid og på fritiden.

Kommunen har en pågående styrking av lavterskel tilbud ut mot foresatte, der det blant annet satses på tidlig innsats som et forebyggende tiltak. Blant annet tilbys COS-P som er et foreldreveiledningsprogram for alle foreldre med barn i alderen 4 måneder til 6 år. Målet er å styrke foreldrenes mentaliseringskapasitet og fremme trygg tilknytning til barnet. Hurdal kommune er en TIBIR-kommune (tidlig innsats for barn i risiko). Dette er et program for forebygging og behandling av atferdsvansker hos barn fra 3 til 12 år. Programmet er rettet både mot foreldre, skole og barnehage, eller mot barnet selv og utgjør en helhetlig tiltakskjede. Kommunen tilbyr også PMTO-terapi som lavterskel tilbud.

2.4.4 Oppsummering og forslag til tiltak

Kartleggingen avdekker at det finnes mye negative holdninger blant voksne om ungdom i Hurdal, og at dette påvirker ungdommene selv i stor grad. Disse holdningene opprettholdes og spres gjennom både foresatte, ansatte i skolen, trenere, politikere og andre voksne. Det er mye ryktespredning om ungdom og deres familier gjennom både sosiale medier og «prat på bygda». Informantene rapporterer videre om en del hatprat, spesielt rasistiske og hatefulle ytringer knyttet til hudfarge og etnisitet.

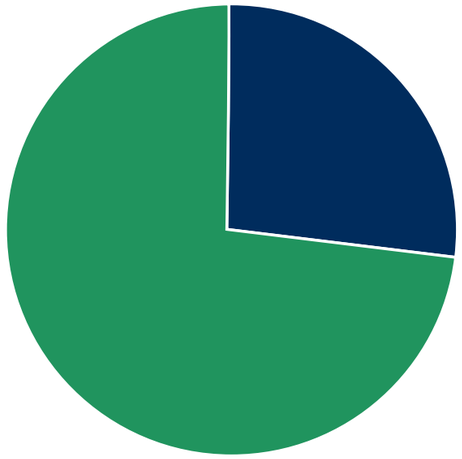
Vi ser at det er et behov for å jobbe med holdninger og språkbruk både blant barn og unge, foresatte og ansatte i kommunen som jobber mot denne målgruppen, og i handlingsplanen har vi forslag om ulike tiltak rundt dette. Det ser ut til at ansatte i skolen og i andre virksomheter mangler kompetanse i veiledning av ungdom rundt språkbruk og grensesetting. I tillegg får vi tilbakemelding fra virksomhetene om at foresatte ikke har nok verktøy når det gjelder veiledning og oppfølging av egne barn. Kommunen er allerede i gang med å styrke tilbudet om foreldreveiledning på lavterskelnivå, men vi har også med noen tiltak som omhandler viktigheten av tidlig innsats. For å få til dette er det avgjørende med godt samarbeid på tvers av tjenester, slik at vi kan sikre gode overganger og oppfølging.

Det er behov for å skape tydelige rutiner og handlingsplaner for de ulike virksomhetene innen oppvekst ved ulike hendelser, det være seg hatefulle ytringer eller utagering. Tydelige og godt beskrivende rutiner bidrar til å skape trygghet og forutsigbarhet for både ansatte, barn og unge.

2.5. Spørreundersøkelse om rus, kriminalitet og hatprat blant elever på ungdomstrinnet

Det ble gjennomført en spørreundersøkelse med ungdom i 8.-10. trinn på Hurdal skole og kultursenter med mål om å kartlegge forekomst av rus, kriminalitet og hatprat. Undersøkelsen ble gjennomført i skoletiden etter avtale med skolen og hadde en svarprosent på ca. 98%.

Alkoholforbruket blant ungdommene viste seg å være noe lavere enn forventet (se figur 1.). Rundt 30% av respondentene forteller at de har drukket alkohol. Blant disse er det relativt få som forteller at de har drukket seg beruset. Hvis vi ser på svarene til ungdommene som oppgir at de drikker alkohol regelmessig, så er det en relativt høy andel som forteller at de får alkohol fra foreldrene sine når de spør om det.

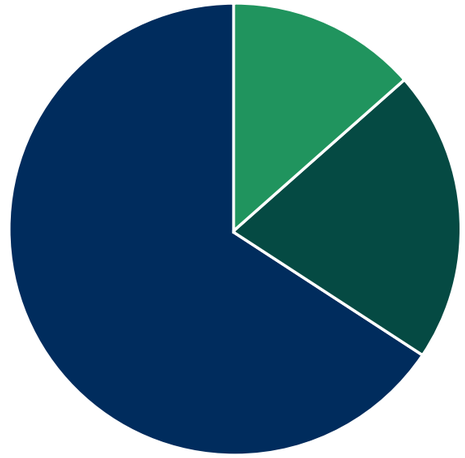

Figur 1 - Har du noen gang drukket alkohol? JA / NEI

Undersøkelsen viser at antall ungdom som har testet illegale rusmidler er noe høyere enn landssnittet som ble oppgitt i Ungdata-undersøkelsen i 2022. Rusmidlene som ungdommen nevner er primært hasj/cannabis, og 1-2 tilfeller av valium og kokain.

Det er relativt mange som forteller at de har opplevd hatprat og hets i en eller annen form og vi ser at hyppigheten mellom tilfellene er relativt høy. Ungdommene svarer at hatprat og hets i stor grad omhandler andres utseende som f.eks. vekt, hårfarge, hudfarge i tillegg til seksuell orientering. Ved spørsmål om hvilke arenaer hatprat og hets forekommer på blir skolen nevnt mest. Rundt 1/3 av ungdommene forteller at de ikke føler seg trygge på å si ifra til voksne når de opplever slike hendelser.

Utfordringer knyttet til hærverk og

Figur 2 - Har du eller noen du kjenner blitt utsatt for hatprat/hets de siste 3 månedene? NEI / JA SELV / JA ANDRE

tyveri virker å være mer utbredt enn vold i ungdomsmiljøet. Flere ungdommer forteller at handlingene kommer som en konsekvens av ulikhet og gruppering i ungdomsmiljøet. Vi ser også her at hyppigheten mellom tilfellene er relativt høy.

> **“I Hurdal er det “kult” å stjele, være slemme mot hverandre og gjøre hærverk- hvis man ikke gjør det, er du liksom ikke kul.”**
>
> Sitat fra spørreundersøkelse

Ved spørsmål om hva ungdommen synes om aktivitetstilbudet i Hurdal, så svarer de at de stort sett er fornøyde. Idrettslaget og fritidsklubben er de største fritidsarenaene. Tilbakemeldingene vi fikk var gode og konkrete. Svaret som dukket opp flest ganger var et ønske om flere «hengeplasser» hvor fokuset var på det sosiale samværet, uten for mye voksenstyring.

Spørreundersøkelsen underbygger i stor grad funnene vi fikk fra intervjuene, og viser ingen nevneverdige avvik. Både denne og forrige Ungdata-undersøkelse viser en høyere andel ungdom som har testet cannabis enn i landet ellers, noe som er bekymringsverdig. Som tidligere poengtert er det viktig å huske på at enkeltpersoner kan gi stort utslag når det er snakk om et såpass lite antall informanter, så det er vanskelig å si i hvilken grad det er reell grunn til bekymring. Ellers virker Hurdal å være relativt likt som landsgjennomsnittet. I likhet med intervjuene gir spørreundersøkelsen et bilde av et ungdomsmiljø med relativt høy forekomst av hatprat og hets, og en del forekomst av hærverk og tyveri.

3

Hva forteller kartleggings-materialet?

Kartleggingsmaterialet viser at det er stort behov for å jobbe med holdningsarbeid og språkbruk, både blant ungdom, ansatte og foresatte. Det mest sentrale og oppsiktsvekkende funnet er kanskje de voksnes holdninger, og i hvor utstrakt grad voksne er med på å spre rykter om ungdomsmiljøet og bidrar til å opprettholde negative holdninger om ungdom. Vi ser at det er nødvendig å få på plass klare retningslinjer og tydelig rollefordeling blant ansatte i kommunen som jobber med ungdom, og styrke det forebyggende arbeidet gjennom blant annet lavterskel tilbud ut mot foreldre og familier. For å lykkes med dette og styrke oppvekstmiljøet i Hurdal er det avgjørende med en helhetlig tilnærming og samhandling på tvers av tjenestene, noe som spesielt kommer frem i intervjuene med nøkkelinformantene fra kommunens tjenester. I handlingsplanen i det neste kapittelet vil vi presentere konkrete tiltak knyttet til det videre arbeidet rundt dette.

3.1. Konklusjon

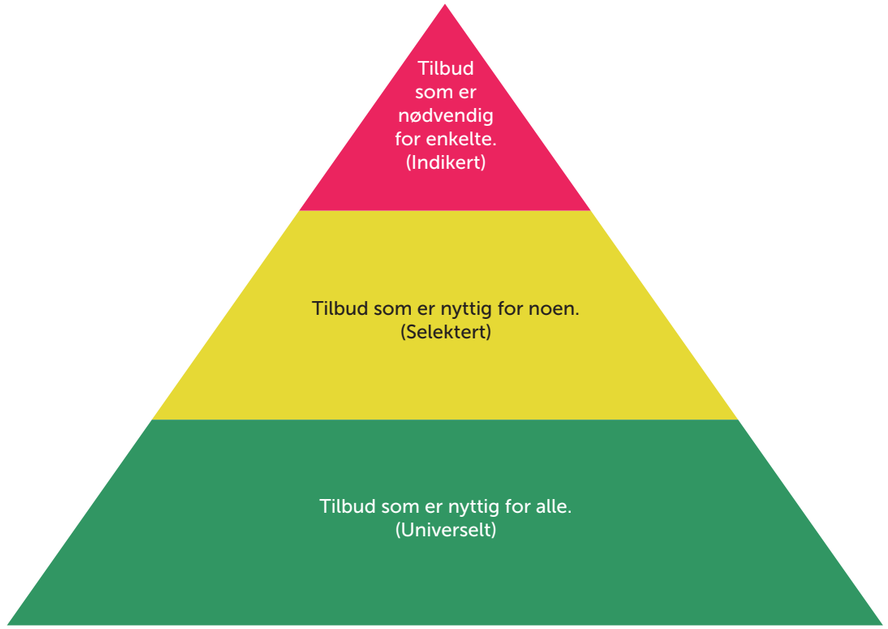
Med utgangspunkt i problemstillingen (kapittel 1.3), viser funn fra kartleggingen at rus og kriminalitet er noe utbredt blant ungdom i Hurdal. Samtidig viser både denne kartleggingen og undersøkelser som Ungdata at utfordringsbildet i Hurdal ikke skiller seg nevneverdig fra andre steder, med unntak av at det kan se ut til at det er en noe høyere andel ungdom i ungdomsskolealder som har forsøkt cannabis. Småkriminalitet som stjeling og hærverk er relativt utbredt, mens mer alvorlige handlinger som vold forekommer mer sjeldent. Det ser ut til å være høy forekomst av hatprat blant ungdommene, og flere ungdommer opplever hatefulle ytringer daglig. Mange av disse ytringene ser ut til å være «sjargong», og vi ser en manglende bevissthet rundt hvordan slike ytringer kan være en direkte opprettholdende faktor når det gjelder utenforskap.

Kartleggingsmaterialet viser tydelig at voksne i Hurdal i stor grad bidrar til rykte-spredning om ungdom, og at dette er med på å opprettholde og forsterke opplevelsen av utenforskap blant enkelte ungdom. Dette gjelder både foresatte, ansatte, politikere og øvrige voksne. Vi ser også hvordan negative holdninger til enkeltungdom og grupperinger av ungdom samt holdninger knyttet til språkbruk, også påvirker ungdommene selv og deres egne holdninger.

4

Fremtidig satsing og forslag til handlingsplan

I dette kapittelet vil vi presentere prosjektgruppas forslag til fremtidig satsing på forebyggende arbeid rettet mot barn og unge. Vi har utarbeidet en handlingsplan med konkrete tiltak knyttet til ulike kategorier. I tråd med kommunens plan for forebygging av omsorgssvikt og atferdsvansker (2024) har vi delt de ulike tiltakene inn i tre nivåer, henholdsvis universelt nivå (tiltak for «alle»), selektert nivå (tiltak for «noen») og indikert nivå (tiltak for «få»). Se figur under.

Vi har delt de ulike tiltakene inn i fire kategorier, basert på hovedtemaene i analysen. Disse kategoriene er koordinering av tjenester og tverrfaglig innsats; ungdomsmiljø og fritid; rus og kriminalitet; og holdningsarbeid og språkbruk. Vi har satt bedre koordinering av tjenester og tverrfaglig innsats som overordnet mål for tiltaksplanen, da det er avgjørende at dette er på plass for at vi skal kunne lykkes med de øvrige områdene og tiltakene. De fleste tiltakene er på grønt nivå, med noen unntak. Flere av tiltakene går på tvers av de ulike kategoriene, så handlingsplanen må sees som en helhet.

Overordnet mål for tiltaksplan:

Bedre koordinering av tjenester og tverrfaglig samarbeid

Kategori:
Koordinering av tjenester og tverrfaglig innsats

Mål:
Bedre tverrfaglig samarbeid

TILTAK	ANSVARLIG	TIDSPLAN	ØKONOMI
Styrke overgang mellom barnehage, mellom- og ungdomstrinn og vgs	Virksomhetsleder oppvekst	Få inn i årshjul	Eksisterende ressurser
Økt tilstedeværelse av omsorgspersoner i skoletiden (helsesykepleier, sosiallærer, miljø-arbeider, TIBIR)	Oppvekst	Høst 2024	Eksisterende ressurser
Synliggjøre informasjon om kommunen sitt forebyggende arbeid i ulike kanaler	Oppvekst, stab	Høst 2024	Eksisterende ressurser
Synliggjøre kirken som veileder/ samtalepartner	Oppvekst i samarbeid med Hurdal menighet	Høsten 2024	Eksterne ressurser
Kartlegging av ansatte og kompetanseheving av nøkkelpersoner (BTI, barnevern som ressurs, etc.)	Virksomhetsleder oppvekst	2025	Eksisterende ressurser/ prioritering
Bistå familier ved drop out fra VGS	HFU	Det utarbeides et årshjul innen utgangen av desember 2024	Eksisterende ressurser

Kategori:
Ungdomsmiljø og fritid

Mål:
skape et trygt og inkluderende ungdomsmiljø i Hurdal med et variert utvalg møteplasser og «steder å henge", styrke samarbeid med frivillighet

TILTAK	ANSVARLIG	TIDSPLAN	ØKONOMI
Utvide åpningstider for Hurdal fritids-klubb	Kultur	Oppstart januar 2025	Prioritering/økte ressurser i budsjett
Basketballbane i tilknytning til fritidsklubben	Kultur, frivillig-sentral	Oppstart i løpet av 2025 (sees i sammenheng med Dalheim)	Prosjektmidler og egne midler
Pumptrack- og skatebane	Kultur, frivilligsentral, Hurdal IL	Oppstart 2025	Prosjektmidler og egne midler
Musikkstudio i tilknytning til fritidsklubben	Kultur, frivilligsentral	Oppstart 2025	Prosjektmidler og egne midler
Etablering av ungdomskafé	Frivilligsentral, fritidsklubb, i samarbeid med RØFF (Røde kors friluftsliv og førstehjelp for ungdom 13-17 år)	Vår 2025	Eksterne midler/ prosjektmidler
Opprettholde og eventuelt styrke tilbud om miljø-arbeider, både i skole og i forbindelse med fritid	Virksomhet oppvekst	Juni 2024	Prioritering
Etablere tilbud om rockeband	Hurdal menighet (ansvar) i samarbeid med fritidsklubben	Høst 2024	Eksterne ressurser
Ansette fritids-koordinator til koordinering av fritidsaktiviteter og utvikling av nær-miljøanlegg for ungdom	Kultur, frivilligsentral, fritidsklubb	Høst 2024	Økte ressurser i budsjett / eksisterende ressurser

TILTAK	ANSVARLIG	TIDSPLAN	ØKONOMI
Utvikle en frivillig-hetspolitikk for å styrke samarbeid mellom kommune og frivillighet	Frivilligsentral	Oppstart januar 2025	Eksisterende ressurser
Utarbeide helhetlig plan for bruk av kommunale lokaler	Kultur, frivillig-sentral, fritidsklubb	Høst 2024	Eksisterende ressurser, prosjekt-midler
Møteplass for foreldre og barn/ ungdom en gang i halvåret	Oppvekst	Høst 2024	Eksisterende ressurser
Allrommet som skolekantine med tilbud om lunsj til ungdomstrinnet en gang i uka	Oppvekst og eiendom	2025	Prosjektmidler, eksisterende ressurser
Øke barn og unges medvirkning, økt representasjon	Oppvekst	Høst 2024	Eksisterende ressurser
Trivsels-undersøkelse på ungdomstrinnet	Oppvekst	Årlig	Eksisterende ressurser
Videreføre tilbud om fritidskasse	Kultur, frivilligsen-tral	2025	Prioritering/økte ressurser i budsjett

Kategori:
Rus og kriminalitet

Mål:
At barn og unge i Hurdal skal vokse opp i et trygt og rusfritt miljø

TILTAK	ANSVARLIG	TIDSPLAN	ØKONOMI
Utvikle en frivillig-hetspolitikk for å styrke samarbeid mellom kommune og frivillighet	SLT-koordinator	I løpet av 2025	Gratis i regi av KORUS / ressurs-bruk ifm. opplæring og gjennomføring
Utsett elev (rus-forebyggende undervisnings-opplegg til 9. trinn i kommuner som bruker det forel-drerettede tiltaket Utsett! under-visningsopplegg)	SLT-koordinator	Tilgjengelig først etter at Utsett! er på plass (se tiltaket over)	Gratis i regi av KORUS / ressurs-bruk ifm. opplæring og gjennomføring
Good behaviour game (forsknings-basert metode i skoleundervisning)	Virksomhetsleder oppvekst og rektor	2025	Eksisterende ressurser
Rutiner for fjerning av tagging/reparasjon ifm. hærverk	Virksomhetsleder eiendom og drift, virksomhetsleder oppvekst	Høst 2024	Eksisterende ressurser
Politiet besøker ukentlig arenaer som skole og/eller fritidsklubb	Eidsvoll politistasjon	Høst 2024	Eksisterende ressurser
Informasjon om hvordan varsle politiet anonymt	SLT- koordinator, politikontakt ved Eidsvoll politistasjon	Høst 2024	Eksisterende ressurser
Kontaktperson i politiet for kom-munens ansatte, skole og foresatte	Eidsvoll politistasjon	Høst 2024	Eksterne ressurser
Politiet med årlig deltakelse på Annerledesdagen for ungdom i 10. trinn	Eidsvoll politistasjon, SLT-koordinator	Høst 2024	Eksterne ressurser

TILTAK	ANSVARLIG	TIDSPLAN	ØKONOMI
Kjentmannskurs til utvalgte ansatte som jobber med ungdom	SLT-koordinator, HUSK (skolen)	Januar 2025	Gratis i regi av KORUS / ressurs-bruk ifm. opplæring og gjennomføring
Rolleavklaring ifm. oppfølging av barn og unge under 18 år med utfordringer innen rus. Ut med info om tjenestevei	Virksomhetsleder oppvekst og SLT-koordinator	Høsten 2024	Eksisterende ressurser
Oppdatere kontak-tinfo på hjemme-side ved bekymring rundt rus og kriminalitet hos barn og unge	SLT-koordinator	Høsten 2024	Eksisterende ressurser
Utarbeide prosedyrer for oppfølging av barn og unge under 18 år med kjent rusproblem	Virksomhetsleder oppvekst og SLT-koordinator	Høsten 2024	Eksisterende ressurser

Kategori:
Holdningsarbeid, språkbruk og hatprat

Mål:
Reduksjon av og bevisstgjøring rundt negativ språkbruk og holdninger blant ungdom, foresatte og ansatte, og reduksjon av hatprat

TILTAK	ANSVARLIG	TIDSPLAN	ØKONOMI
Tydelige og synlige handlingsplaner og prosedyrer ved hatprat, vold, hærverk i TQM	Virksomhetsleder oppvekst	Gjennomgås før hvert semester	Eksisterende ressurser
Videreutvikle lavterskeltilbud i form av foreldre-veiledning	TIBIR-koordinator	Kontinuerlig	Eksisterende ressurser
Holdningsarbeid og språkbruk på agendaen ved foreldremøter	Rektor	Skolen utarbeider et årshjul som legges frem høsten 2024	Eksisterende ressurser
Systematisk holdningsskapende arbeid i tråd med årshjul	Virksomhetsleder oppvekst	Det utarbeides et årshjul innen utgangen av desember 2024	Eksisterende ressurser
Gjennomføring av skoleopplegget «Hatprat og hatefulle ytringer» (Litteraturhuset)	SLT-koordinator, virksomhetsleder oppvekst	Inn i årshjul	Gratis / Eksisterende ressurser
Foreldrekontaktene har ansvaret for å utarbeide et årshjul for aktiviteter på de ulike trinnene	Rektor	Uke 40	Eksisterende ressurser
Tilbud til foresatte om digitale møter ved utviklings-samtaler, foreldre-møter etc.	Rektor	August 2024	Eksterne ressurser

5

Referanseliste

Danielsberg, J. (2022, 26. oktober).
Fokus på rus. Ungdata 2022 Gardermoenregionen.

Folkehelseinstituttet. (2024).
Folkehelseprofil Hurdal 2024. Folkehelseinstituttet.

Folkehelseinstituttet. (2024).
Oppvekstprofil Hurdal 2024. Folkehelseinstituttet.

Likestillings- og diskrimineringsombudet. (u.å.).
Hatprat. https://ldo.no/ombudet-og-samfunnet/ombudets-arbeid/hatprat/

Politiet. (2023).
U18 kriminalitet i GDE Romerike 2021-2023. Politiet.

SSB. (2024). Kommunefakta Hurdal.
https://www.ssb.no/kommunefakta/hurdal

Regjeringen. (2020, 3. mars). Ungdomsråd.
https://www.regjeringen.no/no/tema/kommuner-og-regioner/kommunestruktur/Verktoy/lokaldemokrativeilederen/kommunen-og-innbyggerne/ungdomsrad/id2425384/

Ungdatasenteret. (2022).
Ungdata 2022, Hurdal kommune, Nøkkeltall, Ungdomstrinnet. Ungdatasenteret

HURDAL
KOMMUNE

KORUS
ØST

POLITIET